

## TEISĖS AKTŲ APŽVALGA

2009 m. birželio mėn. Nr. 65

### ŠIAME NUMERYJE:

- **Lietuvos Respublikos teisės aktai**
  - Aplinkos apsauga
  - Darbo teisė
  - Elektroniniai ryšiai
  - Energetika
  - Juridiniai asmenys
  - Mokesčiai
  - Nekilnojamasis turtas
  - Prekyba
- **Aktualūs teisės aktų projektai**
  - Juridiniai asmenys
  - Nekilnojamasis turtas
- **Aktualūs LR teismų sprendimai**
  - Energetika
  - Juridiniai asmenys
  - Sutarčių teisė
  - Viešieji pirkimai
- **Europos Sąjungos teisės naujienos**
  - Energetika
  - Konkurencijos teisė
- **Strateginių partnerių Baltarusijoje  
VLASOVA MIKHEL&PARTNERS  
kontoros naujienos**

## Lietuvos Respublikos teisės aktai

### APLINKOS APSAUGA

#### Patvirtintos gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklės

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 27 d. įsakymu Nr. D1-291 (Žin., 2009, Nr. 65-2599) buvo patvirtintos Gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklės (toliau – Taisyklės). Įsakymas įsigaliojo 2009 m. birželio 3 d., tačiau Taisyklės pradedamos taikyti nuo 2010 m. sausio 1 d., išskyrus jų nuostatas dėl užsienio gamintojų registravimo Gamintojų ir importuotojų sąvade, kurios taikomos nuo 2009 m. rugsėjo 1 d.

Taisyklės nustato Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiančių alyvas, transporto priemones, elektros ir elektroninę įrangą, baterijas ar akumuliatorius ir kitus apmokestinamuosius gaminius ir (ar) gaminius pripildytas pakuotes gamintojų, importuotojų, užsienio valstybių asmenų ir užsienio gamintojų registravimo Gamintojų ir importuotojų sąvade tvarką.

### DARBO TEISĖ

#### Pakeisti Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašas ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašas

2009 m. gegužės 22 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro bei Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. A1-354/V-402 buvo pakeistas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. A1-78/V-179 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 38-1253; 2006, Nr. 52-1918; 2007, Nr. 99-4027) (toliau – Įsakymas). Naujoji Įsakymo redakcija įsigaliojo 2009 m. gegužės 31 d.

Įsakymas numato, kad jei asmens organizmo funkcijos sutrikusios dėl dviejų ar daugiau ligų ar traumų, nustatomi mažiausi ligos ar traumos padarinius atitinkantys bazinio darbingumo procentai.

Taip pat buvo sumažinti darbingumo procentai numatant, kad organizmo funkcinio sutrikimo atveju, kai bazinio darbingumo procentai yra 50-55 (seniau 70-80), dėl sunkiausio organizmo funkcinio sutrikimo bazinio darbingumo procentai yra dauginami iš koeficiento 0,9; jei organizmo funkcinio sutrikimo atveju bazinio darbingumo procentai yra 45-40 (seniau 65-50), dėl sunkiausio organizmo funkcinio sutrikimo gauti bazinio darbingumo procentai yra dauginami iš koeficiento 0,8; jei bazinio darbingumo procentai yra 30-35, procentai yra dauginami iš koeficiento 0,7.

#### Pakeisti Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro nuostatai

2009 m. gegužės 20 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 451 (toliau – Nutarimas) pakeitė Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės



2007 m. balandžio 25 d. nutarimu Nr. 435 „Dėl Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“ (Žin., 2007, Nr. 50-1932; 2008, Nr. 55-2082). Pakeitimai įsigaliojo 2009 m. gegužės 29 d.

Naujoji akto redakcija, numato, kad draudėjas pateikia teritorinei registro tvarkymo įstaigai duomenis apie asmenis, gaunančius pajamas pagal autorines sutartis, taip pat apie asmenis, gaunančius pajamas iš sporto ir (ar) atlikėjo veiklos, nurodydamas apdraustojo vardą, pavardę, asmens kodą, asmens socialinio draudimo numerį (kai asmeniui jau suteiktas socialinio draudimo numeris pagal šių Nuostatų 30 punktą), valstybinio socialinio draudimo pradžios datą, priskaičiuoto atitinkamo atlygio (pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos) sumą ir valstybinio socialinio draudimo įmokų. Minėti duomenys pateikiami atitinkamo atlygio išmokėjimo dieną, kuri yra laikoma asmens socialinio draudimo pradžios data. Registro duomenų bazėje duomenys apie priskaičiuoto atitinkamo atlygio sumą ir valstybinio socialinio draudimo įmokų sumą įrašomi į šio atlygio išmokėjimo dieną.

Nutarimas taip pat numato, kad savarankiškai dirbantys asmenys, kurie socialinio draudimo įmokas avansu apskaičiuoja ir sumoka nuo jų pačių pasirinktos sumos, pateikia teritorinei registro tvarkymo įstaigai duomenis apie per kalendorinį ketvirtį apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir valstybinio socialinio draudimo įmokų sumas. Duomenys teikiami vadovaujančiosios registro tvarkymo įstaigos nustatyta tvarka, kiekvieną ketvirtį, ne vėliau kaip iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 15 dienos. Teritorinė registro tvarkymo įstaiga savarankiškai dirbančių asmenų (išskyrus verslo liudijimus turinčius asmenis, ūkininkus ir jų partnerius, kai žemės ūkio valdos ekonominis dydis už praėjusių metų mokestinį laikotarpį nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. yra ne mažesnis nei 4 europinio dydžio vienetai ir ne didesnis nei 14 europinio dydžio vienetų) praėjusių metų pajamų metinę sumą, nuo kurios turi būti apskaičiuotos ir sumokėtos socialinio draudimo įmokos (remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis), ir jų sumokėtų įmokų metinę sumą vadovaujančiosios registro tvarkymo įstaigos nustatyta tvarka išdėsto ketvirčiais proporcingai savarankiškai dirbančio asmens veiklos vykdymo laikotarpiui ir sumokėtoms socialinio draudimo įmokoms.

Draudėjai, turintys 10 (dešimt) ir daugiau apdraustųjų asmenų, duomenis teritorinei registro tvarkymo įstaigai teikia per Elektroninę draudėjų aptarnavimo sistemą, vadovaudamiesi Elektroninės draudėjų aptarnavimo sistemos naudojimo taisyklėmis, patvirtintomis Fondo valdybos direktoriaus 2007 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-665 (Žin., 2007, Nr. 139-5742). Socialinio draudimo pranešimai turi būti pasirašyti saugiu elektroniniu parašu, sukurtu saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintu galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu. Atkreiptinas dėmesys, kad ši nuostata įsigalioja ne nuo 2009 m. gegužės 29 d., kaip visas Nutarimas, bet nuo 2009 m. spalio 1 d.

Taip pat Nutarimas numato, kad Valstybinė mokesčių inspekcija pagal sudarytose su vadovaujančiąja registro tvarkymo įstaiga duomenų teikimo sutartyse numatytus terminus ir duomenis pateikia centrinei registro tvarkymo įstaigai duomenis apie ūkininkus ir jų partnerius, kai žemės ūkio valdos, įregistruotos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre, ekonominis dydis pagal valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro atliktus skaičiavimus už praėjusių metų mokestinį laikotarpį nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. yra lygus 4 europinio dydžio vienetams

arba didesnis: asmens vardas (vardai), pavardė (pavardės), asmens kodas, žemės ūkio valdos ekonominis dydis ir jo nustatymo data.

## ELEKTRONINIAI RYŠIAI

### Pakeistos Dokumentų teikimo Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai taisyklės

2009 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. 1V-725 (Žin., 2009, Nr. 69-2824), kuris įsigaliojo 2009 m. birželio 12 d., buvo pakeistos Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr. 1V-292 patvirtintos Dokumentų teikimo Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai taisyklės (Žin., 2004, Nr. 141-5171).

Nuo šiol Ryšių reguliavimo tarnybai (toliau – Tarnyba) teikiamų dokumentų kopijos nebeturės būti patvirtintos notaro. Ir tik esant pagrįstų abejonių dėl pateiktų dokumentų nuorašų (kopijų) tikrumo, Tarnyba turės teisę pareikalauti, kad dokumentus pateikęs asmuo pateiktų Tarnybai dokumentų originalus, sutikrinti su pateiktu nuorašu (kopija), ar notaro patvirtintus nuorašus (kopijas).

## ENERGETIKA

### Patvirtinti Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimai

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija 2009 m. birželio 11 d. nutarimu Nr. O3-75 (Žin., 2009, Nr. 73-3005), kuris įsigaliojo 2009 m. birželio 21 d., patvirtino Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimus.

Nustatomi reikalavimai keliami elektros energijos persiuntimo patikimumui, elektros energijos perdavimo, skirstymo ir tiekimo paslaugų kokybei.

Taip pat elektros energijos perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriai bei tiekimo įmonės iki 2009 m. rugsėjo 1 d. įpareigojamos parengti elektros energijos persiuntimo nutraukimo priežastčių ar elektros energijos perdavimo, skirstymo bei tiekimo paslaugų pažeidimo priežastčių priskyrimo tvarkos aprašą ir suderinti jį su Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija.

### Pakeistos Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės taisyklės

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 555 (Žin., 2009, Nr. 70-2849), kuris įsigaliojo 2009 m. birželio 14 d., pakeitė Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo ir kontrolės taisykles (Žin., 2002, Nr. 117-5255; 2004, Nr. 95-3494; 2008, Nr. 33-1155).

Visų pirma, pasikeitė subjektų, kuriems naftos produktų ir naftos valstybės atsargų kaupimas ir tvarkymas nėra privalomas, sąrašas. Šiose taisyklėse nurodyta Ūkio ministerijos kompetencija pereina Energetikos ministerijai.

Nuo šiol naftos produktus gaminančios, importuojančios ar atgabenančios įmonės kaupia tiek kiekvienos kategorijos naftos produktų atsargų, kad jų pakaktų 60 dienų.

## JURIDINIAI ASMENYS

### Pakeisti Juridinių asmenų registro nuostatai

2009 m. birželio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 595 (Žin., 2009, Nr. 76-3101), kuriuo iš dalies pakeistas 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 107-4810) (toliau – Nuostatai), o kai kurie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai pripažinti netekusiais galios. Nuostatų pakeitimai įsigaliojo 2009 m. birželio 28 d.

Nuostatų pakeitimais buvo siekiama pakeisti valstybės vardo vartojimo juridinio asmens, juridinio asmens filialo bei jo atstovybės pavadinime, tvarką, sumažinti verslo administravimo našta bei suderinti Nuostatus su nauja Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo redakcija (Žin., 2008, Nr. 76-3003).

Atsižvelgiant į tai, kad įsigaliojęs Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymas nustato, jog kredito unijų teisinė forma gali būti tik kooperatinė bendrovė (kooperatyvas), atitinkamai pakeisti ir Nuostatai, įtvirtinant, kad Juridinių asmenų registre registruotų kredito unijų teisinė forma yra kooperatinė bendrovė (kooperatyvas).

Lietuvos vardo vartojimo galimybės nuo šiol yra reguliuojamos Nuostatuose, įvardijant objektyvias sąlygas, kurias turi atitikti steigiamas arba įsteigtas juridinis asmuo, juridinio asmens filialas ar atstovybė. Numatyta, jog siekiant pavadinime vartoti žodį Lietuva, steigiamas arba įsteigtas juridinis asmuo turi atitikti bent vieną iš išvardintų sąlygų: pavyzdžiui, juridinio asmens, kurio pavadinime jau vartojamas Lietuvos vardas, visas pavadinimas su skiriamaisiais žodžiais perkeliamas į kito jo steigiamo arba įsteigto juridinio asmens, kurio vienintelis steigėjas ar dalyvis yra šis juridinis asmuo, pavadinimą arba juridinio asmens steigėjai ar dalyviai yra ne mažiau kaip 3 Lietuvoje įsteigti juridiniai asmenys arba juridinio asmens steigėjai ar dalyviai yra ne mažiau kaip 30 fizinių asmenų ir kt. Nuostatų pakeitimai numato, kad vartojamas tikrins, ar egzistuoja kuri nors iš nustatytų sąlygų, tam kad būtų galima pavadinime vartoti Lietuvos vardą, o Teisingumo ministerija šią funkciją atliks tik dėl politinių partijų, jų filialų ar atstovybių, religinių bendruomenių, bendrijų ar centro, jų atstovybių bei filialų pavadinimų.

## MOKESČIAI

### Pakeistas Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas

2009 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu Nr. XI-254 (Žin., 2009, Nr. 61-2404) buvo pakeistas Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas (toliau – Įstatymas) bei jo priedėliai. Pažymėtina, kad pakeitimai įsigalioja 2010 m. sausio 1 d.

Patikslinta mobilaus taršos šaltinio sąvoka. Nuo mokesčio už aplinkos taršą nebebus atleidžiamas Lietuvos bankas. Įstatymo 5 priedėlyje nustatyta mokesčio apskaičiavimo tvarka bus taikoma visoms oro transporto priemonėms, o ne tik lėktuvams, kaip yra dabar.

Iš esmės buvo pakeistas mokestinio laikotarpio apskaičiavimas. Nuo šiol, nepriklausomai nuo taršos šaltinio, mokestinis laikotarpis bus kalendoriniai metai.

Apibendrinant įstatymo 5 priedėlio „Mokesčio už aplinkos teršimą iš mobilių taršos šaltinių tarifai“ pakeitimus paminėtina, kad keliais Lt/t pakilo absoliuti dauguma mokesčio tarifų.

### Patvirtintas Pajamų, gautų natūra, įvertinimo tvarkos aprašas

2009 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymu Nr. 1K-162 buvo patvirtintas Pajamų, gautų natūra, įvertinimo tvarkos aprašas, kuris įsigalioja 2009 m. liepos 1 d. (Žin., 2009, Nr. 59-2311) (toliau – Aprašas).

Aprašas reglamentuoja gyventojų pajamų, gautų natūra iš Lietuvos ir užsienio vienetų bei nuolatinių ir nenuolatinių Lietuvos gyventojų, įvertinimą. Numatyta, kad gaunant turta, paslaugas ar kitą naudą, pajamos, gautos natūra, įvertinamos pagal pajamų natūra davėjo šiam turtui įsigyti arba paslaugoms apmokėti turėtas išlaidas, išskyrus šiuos atvejus, kai:

- (i) Gaunamas nuosavybėn Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992) 1 priedėlyje nurodytas ilgalaikis turtas arba turtas, kurį gamina ir (ar) parduoda pats pajamų natūra davėjas, ar paslaugas, kurias teikia pats pajamų natūra davėjas, taip pat tais atvejais, kai turtui ar paslaugoms įsigyti pajamų natūra davėjo padarytos išlaidos neatspindi to turto ar paslaugų tikrosios rinkos kainos, tokios gyventojų pajamos, gautos natūra, įvertinamos šio turto ar paslaugų tikrąja rinkos kaina pajamų natūra gavimo momentu;
- (ii) Kai minimas ilgalaikis turtas gyventojui suteikiamas naudotis asmeniniais tikslais neperduodant nuosavybėn, gyventojų per mėnesį natūra gautos pajamos paskutinę mėnesio dieną įvertinamos tokio turto nuomos tikrąja rinkos kaina laikotarpiu, kurį gyventojas šiuo turtu galėjo naudotis asmeniniais tikslais;
- (iii) Kai gyventojas turi galimybę naudotis kitam asmeniui priklausančiu (valdomu nuosavybės ar patikėjimo teise, pagal finansinės nuomos (lizingo) sutartį, išsinuomotu, gautu panaudos pagrindais, taip pat valdomu kitais teisės aktuose numatytais pagrindais) automobiliu ir asmeniniais tikslais, per mėnesį gyventojų natūra gauta nauda, neatsižvelgiant į tvarkos aprašo 4 punkto nuostatas, gali būti įvertinama 0,75 proc. to automobilio tikrosios rinkos kainos mokestinio laikotarpio, kurį gaunamos pajamos natūra, sausio 1 dieną arba mokestinio laikotarpio dieną, kurią pajamų natūra davėjas automobilį įsigijo, neatsižvelgiant į tai, kokią mokestinio laikotarpio mėnesio dalį gyventojas faktiškai naudojo šiuo automobiliu. Jei pajamų natūra davėjo ir pajamų natūra gavėjo sutarimu pirmajame sakinyje minima nauda pasirenkama įvertinti taikant šio punkto nuostatas, tą mokestinį laikotarpį šiuo būdu įvertinama visa šio pajamų natūra gavėjo iš šio pajamų natūra davėjo gauta tokia nauda;
- (iv) Gyventojų nauda, gauta dėl jam priklausančio nuosavybės teise pastato ar patalpų kapitalinio remonto ar rekonstravimo kito asmens (turto nuomininko arba naudojančio šį turtą panaudos pagrindu) lėšomis, įvertinama pagal turto pagerinimo vertę. Laikoma, kad turto pagerinimo vertė atitinka dėl atlikto kapitalinio remonto ar rekonstravimo grąžinimo momentu susidariusį grąžinamo turto vertės padidėjimą, palyginti su jo verte tuo momentu, kuriuo jis buvo perduotas kitam asmeniui nuomotis ar naudotis panaudos pagrindais, ir apskaičiuojama atsižvelgiant į turto nuomininko ar panaudos gavėjo turėtas išlaidas turtą remontuojant arba rekonstruojant ir į grąžinamo turto būklę grąžinimo momentu;
- (v) Gyventojų nauda, gauta natūra, kai gyventojas už kreditą arba paskolą moka lengvatines palūkanas arba jų

nemoka, įvertinama kaip palūkanų sumos, kuri būtų mokama už tokį kreditą ar paskolą mokant tuo laikotarpiu atitinkama valiuta teikiamų paskolų tikrąją rinkos kainą, ir faktiškai sumokėtos palūkanų sumos skirtumas, apskaičiuojamas lengvatinių palūkanų mokėjimo momentu arba, jei palūkanos nemokamos, paskolos ar jos dalies grąžinimo momentu, arba, jei paskola ar jos dalis mokestiniu laikotarpiu negražinama – paskutinę mokestinio laikotarpio dieną.

## NEKILNOJAMASIS TURTAS

### Supaprastinta prašymo padavimo leisti keisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį tvarka

2009 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 552 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 29 d. nutarimo Nr. 1073 „Dėl Pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties nustatymo ir prašymų leisti pakeisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį padavimo, nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2009, Nr. 70-2846) (toliau – Pakeitimai), pakeitė prie prašymo keisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį privalomų pridėti dokumentų sąrašą. Pakeitimai įsigaliojo 2009 m. birželio 14 d.

Įsigaliojus Pakeitimams, pateikus prašymą keisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį apskrities viršinio administracijos žemės tvarkymo departamento teritoriniam žemėtvarkos skyriui (toliau – Žemėtvarkos skyrius) nebereikės teikti pažymėjimo apie Nekilnojamojo turto registre įregistruotą žemės sklypą ir teises į jį kopijos bei savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymo dėl melioruotoje žemėje naikinamų nuosavybės teise valstybei priklausančių melioracijos statinių vertės ir atlyginimo sąlygų (kai minėti statiniai yra naikinami). Pakeitimais numatyta, kad Žemėtvarkos skyrius pats:

- (i) gauna žemės sklypo Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašą;
- (ii) kreipiasi į savivaldybės administracijos direktorių ir prašo pateikti pažymą apie melioruotoje žemėje naikinamus valstybei nuosavybės teise priklausančius melioracijos statinius, jų vertę, atlyginimo sąlygas, atsiskaitymą už juos;
- (iii) kreipiasi į atitinkamas institucijas, kad jos pateiktų savivaldybės tarybos ar savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą teritorijų planavimo dokumento kopiją (jeigu planavimo organizatorius buvo savivaldybė ir jeigu teritorijų planavimo dokumento kopija nebuvo pateikta kartu su prašymu pakeisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį).

Įsigaliojus Pakeitimams prie prašymo keisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį privaloma pridėti:

- (i) valstybinės žemės nuomos sutarties kopiją, jeigu prašymą teikia valstybinės žemės nuomininkas ir jeigu žemės sklypą išnuomojo ne apskrities viršininkas;
- (ii) žemės sklypo plano kopiją;
- (iii) teritorijų planavimo dokumento kopiją, jeigu prašymą teikia teritorijų planavimo organizatorius.

### Panaikinamas reikalavimas įkeičiant turtą notariškai tvirtinti dokumentų nuorašus ir išrašus bei vertėjo parašo dokumentuose tikrumą

2009 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 533 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės

2001 m. spalio 18 d. nutarimo Nr. 1246 „Dėl Lietuvos Respublikos hipotekos registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2009, Nr. 69-2787) (toliau – Pakeitimai), kuriuo pakeitė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 18 d. nutarimu Nr. 1246 patvirtintus Lietuvos Respublikos hipotekos registro nuostatus (toliau – Nuostatai). Pakeitimai įsigaliojo 2009 m. birželio 12 d.

Įsigaliojus Pakeitimams atsisakyta reikalavimo, registruojant sutartinę hipoteką, hipotekos skyriui prie apylinkės teismo (toliau – Hipotekos skyrius) pateikti notaro patvirtintus dokumentų (sutartinės hipotekos lakšto; turto registravimo įstaigos išduoto dokumento, patvirtinančio įkeičiamo daikto savininko nuosavybės (patikėjimo) teisę į įkeičiamą daiktą; dokumento patvirtinančio, kad įkeičiamas daiktas, išskyrus žemę, yra apdraustas; įgaliojimo, jeigu įkeitimo sandorį sudarė skolininko (įkeitimo objekto savininko) ar kreditoriaus įgaliotas asmuo; dokumento, patvirtinančio asmens, pasirašiusio įkeitimo sandorį (įkeitimo lakštą) teisę sudaryti turto įkeitimo sandorį, jeigu daikto savininkas ir (ar) kreditorius yra juridinis asmuo; teismo leidimo sudaryti įkeitimo sandorį, jeigu įkeičiamas šeimos turtas ir sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų) nuorašus.

Įsigaliojus pakeitimams Hipotekos skyrius privalės pats pasidaryti pateiktų originalių dokumentų kopijas. Įregistravus hipoteką, kaip ir iki Pakeitimų, hipotekos lakšto originalas ir pažymėjimas apie hipotekos įregistravimą ne vėliau kaip per 3 darbo dienas bus išsiunčiami paštu hipotekos kreditoriui.

Pažymėtina, kad Pakeitimais taip pat panaikintas reikalavimas notariškai tvirtinti vertėjo parašo tikrumą, kuomet pateikiami dokumentų vertimai.

Pakeitimais analogiškai pakeisti ir reikalavimai dokumentams teikiamsiems siekiant registruoti hipotekos pakeitimą, išregistruoti hipoteką, registruoti įkeitimą.

## PREKYBA

### Pakeistos Licencijų prekiauti antikvariniais daiktais išdavimo taisyklės

2009 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 549 (Žin., 2009, Nr. 70-2843), kuriuo pakeitė Licencijų prekiauti antikvariniais daiktais išdavimo taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2003 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1572 (Žin., 2003, Nr. 116-5286; 2005, Nr. 98-3700). Pakeitimai įsigaliojo 2009 m. liepos 1 d.

Licencijos prekiauti antikvariniais daiktais nebus suteikiamos užsienio juridinių asmenų filialams Lietuvoje.

Pasikeitė dokumentų, pateikiamų licencijai gauti, sąrašas. Pvz., kadangi nuo šiol juridinis asmuo, norintis gauti licenciją prekiauti antikvariniais daiktais, turi turėti šiai veiklos rūšiai tinkamas patalpas, jis turės pateikti teises aktų nustatyta tvarka išduotus dokumentus, kad juridinio asmens patalpos, kuriose numatoma vykdyti prekybą antikvariniais daiktais, atitinka teisės aktuose nustatytus higienos, visuomenės sveikatos priežiūros, prekių tvarkymo, saugos reikalavimus.

## Aktualūs teisės aktų projektai

### JURIDINIAI ASMENYS

#### Pateiktas Įmonių bankroto įstatymo pakeitimo projektas

2009 m. birželio 9 d. pateiktas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-713. Projekto tikslas – supaprastinti bankroto

administratoriaus skyrimo procedūrą, numatant teismui pareigą skirti anksčiausiai pateiktame pareiškime dėl bankroto bylos iškelimo nurodytą administratoriaus kandidatūrą ir paliekant teismui diskrecijos teisę spręsti tik dėl administratoriaus kandidatūros neatitikimo įstatymo reikalavimams.

### **Pateikti Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo, Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimų projektai**

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. birželio 3 d. priėmė nutarimą Nr. 532 „Dėl Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo 5 ir 6 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 6 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 87 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 96 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 91 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ (Žin., 2009, Nr. 69-2786).

Įstatymų projektai parengti siekiant sumažinti administracinę naštą verslui: atsisakyti reikalavimo notarine tvarka patvirtinti kooperatines bendroves steigimo sutartį bei įstatus, kredito unijos steigimo sutartį bei viešosios įstaigos įstatus pasirašiusio fizinio asmens parašo tikrumą.

## **NEKILNOJAMASIS TURTAS**

### **Teisės aktų pakeitimų projektais siekiama supaprastinti turto įkeitimo registravimo procedūrą**

2009 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 534 nusprendė pritarti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso tam tikrų straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso tam tikrų straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo ir kitų susijusių su minėtais Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimais pateiktų įstatymų pakeitimo projektams (toliau – Projektai).

Pateiktas teisės aktų pakeitimų Projektai siūloma atsisakyti hipotekos skyrių prie apylinkės teismų ir hipotekos teisėjo funkcijų bei numatyti, kad hipotekos (įkeitimo) dokumentų tikrinimą atliktų tik notaras ir hipotekos registras.

Projektai siekiama atsisakyti ir įkeitimo lakštų, kaip standartizuotos sandorio formos. Sandorio šalys galėtų laisvai susitarti dėl sandorio sąlygų bei turinio, o pats sandoris įsigaliojotų nuo jo sudarymo momento, o ne nuo įregistravimo. Įregistravimas turėtų įtakos tik naudojant šį sandorį prieš trečiuosius asmenis.

Projektuose numatyta, kad jei teisės aktų nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos Seimas pritaręs pateiktiems Projektams, jie įsigalios nuo 2010 m. sausio 1 d.

## **Aktualūs LR teismų sprendimai**

### **ENERGETIKA**

#### **Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl visuomeninio elektros energijos tiekėjo pareigos sudaryti sutartį**

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) išnagrinėjo civilinę bylą dėl įpareigojimo sudaryti sutartį (Civilinės bylos Nr. 3K-3-187/2009).

LAT šioje byloje nagrinėjo klausimą ar visuomeninis elektros energijos tiekėjas gali atsisakyti sudaryti elektros energijos pirkimo – pardavimo sutartį su socialinio būsto nuomininku tik dėl to, kad jis nėra būsto savininkas.

Teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, kad esminė aplinkybė sprendžiant dėl tiekėjo teisės atsisakyti sudaryti sutartį yra CK 6.383 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas energijos pirkimo-pardavimo sutarties, kaip viešosios sutarties, pobūdis. Energijos tiekimo specifiška lemia vieną šios teisės ribojimą – elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma su abonentu tik tuo atveju, kai jis turi energiją naudojančius įrenginius ar nustatytus reikalavimus atitinkančius vidaus tinklus, kurie yra prijungti prie energijos tinklų, ir kai įrengti energijos apskaitos prietaisai (CK 6.383 straipsnio 2 dalis).

LAT konstatavo kad, CK 6.383 straipsnio 2 dalyje neatskleistas sąvokos „turi“ turinys, todėl jis nustatytinas sistemiškai aiškinant elektros energijos tiekimo santykius reglamentuojančias teisės normas bei pažymėjo, kad kasacinio teismo praktikoje šiuo klausimu laikomasi pozicijos, kad CK 6.383 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „turi“ apima ne tik turėjimą nuosavybėje, bet ir faktinį teisėtą energiją naudojančių įrenginių ar nustatytus reikalavimus atitinkančių vidaus tinklų valdymą ar naudojimą. Atitinkamai energijos pirkimo-pardavimo sutarties šalimi – abonentu gali būti ne tik energiją naudojančių įrenginių ar nustatytus techninius reikalavimus atitinkančių vidaus tinklų, kurie yra prijungti prie energijos tiekimo tinklų, savininkas, bet ir teisėtas valdytojas.

LAT pažymėjo, kad Elektros energetikos įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas nekonkuruoja su CK normomis ir kad, elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo teisė iš abonto (vartotojo) pusės tiek CK 6.383 straipsnio 2 dalyje, tiek Elektros energetikos įstatyme įtvirtintame teisiniame reguliavime kildinama ne nuosavybės teisės į gyvenamąsias patalpas bei energiją naudojančius įrenginius (reikalavimus atitinkančius vidaus tinklus), o prekės vartojimo poreikio pagrindu, kai vartojimas atitinka CK 6.383 straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas, t. y. kai asmuo turi (bet kuriais teisėtais pagrindais) energiją naudojančius įrenginius (vidaus tinklus), prijungtus prie energijos tiekimo tinklų, ir yra įrengti energijos apskaitos prietaisai. Tokio įstatymo aiškinimo pagrindu kasacinio teismo praktikoje elektros energijos tiekėjo atsisakymas sudaryti energijos pirkimo-pardavimo sutartį dėl to, kad asmuo, kuris dėl to kreipėsi, yra ne būsto savininkas, o nuomininkas, pripažįstamas neteisėtu.

LAT šioje byloje nagrinėjo ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. spalio 7 d. Nr. 4-350 įsakymu patvirtintą Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių nuostatas, bei pažymėjo, kad taisyklių 29 ir 30 punktuose įtvirtintos nuostatos, turi būti aiškinamos ne kaip absoliuti pasirinkimo laisvė, o kaip pareigos ir teisės derinys, pagrįstas sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos sutartiniuose santykiuose imperatyvais (CK 6.158 straipsnis).

Aiškindamas socialinio būsto nuomininko teisę sudaryti elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį, LAT kartu nagrinėjo ir Valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomininkų atsiskaitymo už šaltą ir karštą vandenį, elektros energiją, dujas, šiluminę energiją, komunalines paslaugas tvarką (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 13 d. nutarimo Nr.658 redakcija). Šios tvarkos 2 punkte nustatyta, kad elektros energijos vartojimo pirkimo-pardavimo sutartis su tiekėjais sudaro valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomininkai, jeigu nuomos sutartyse nenumatyta kitaip, ir už gyvenamosiose patalpose faktiškai sunaudotą elektros energiją atsiskaito pagal nustatyta tvarka įrengtų apskaitos prietaisų rodmenis arba kita vartojimo ar

nuomos sutartyse nustatyta tvarka. LAT konstatavo, kad teisinėje valstybėje teisės aktai sukelia teises pasekmes ir yra privalomi teisės subjektams tol, kol jų galia nėra paneigta įstatymų nustatyta tvarka. 2002 m. gegužės 13 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 658 yra galiojantis teisės aktas, todėl turi būti taikomas sudarant elektros pirkimo-pardavimo sutartis su socialinių būstų nuomininkais, todėl reikalavimas, kad elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį sudarytų ir būsto savininkas – savivaldybė, taip prisiimdama atsakomybę už nuomininko prievoles, neturi įstatyminio pagrindo.

## JURIDINIAI ASMENYS

### Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl žymens, tapataus juridinio asmens pavadinimo simbolinei daliai, ir domeno vardo naudojimo

LAT išnagrinėjo civilinę bylą dėl žymens, tapataus juridinio asmens pavadinimo (firmos vardo) simbolinei daliai, ir domeno vardo naudojimo (Civilinės bylos Nr. 3K-3-272/2009).

Teisėjų kolegija šioje byloje nagrinėjo klausimą ar įregistruotam firmos vardui tapatus žymuo ir domeno vardas, pažeidžia juridinio asmens interesus.

LAT pažymėjo, kad ieškovas yra teisės aktų nustatyta tvarka įgijęs teisę į juridinio asmens pavadinimą UAB „Baldų centras“, ši jo teisė teisės aktų nustatyta tvarka nėra užginčyta ar paneigta, todėl jeigu ieškovo teisė į juridinio asmens pavadinimą pažeista, ieškovas pagal CK 2.42 straipsnyje įtvirtintą nuostatą turi teisę ją ginti.

Teisėjų kolegija šioje byloje akcentavo, kad firmos vardo (juridinio asmens pavadinimo) ir prekių ženklo paskirtis nėra identiška. Pirmojo funkcija - atskirti juridinį asmenį nuo kitų juridinių asmenų, antrojo - atskirti vieno asmens prekes arba paslaugas nuo kito asmens prekių arba paslaugų. Tačiau nors kiekvienas iš šių objektų turi atlikti jam priskirtą funkciją, vis dėlto jų atliekamos funkcijos turi harmoningai tarpusavyje derėti, nes juridiniai asmenys (turintys tam tikrus pavadinimus) savo gaminamoms prekėms ir (arba) teikiamoms paslaugoms žymėti paprastai naudoja atitinkamus prekių ženklus, o rinkoje esantys prekių ženklai yra tam tikrų juridinių (arba fizinių) asmenų nuosavybė. Jeigu šis harmoningas santykis bus iškreipiamas, atsiras visuomenės suklaidinimo galimybė: tam tikri prekių ženklai be pagrindo bus siejami su juridiniais asmenimis, kaip ir *vice versa* juridiniams asmenims bus priskiriami tam tikri prekių ženklai, su kuriais iš tiesų jie nėra kaip nors susiję.

Pagal teismą, aukščiau nurodyta taisyklė taikytina taip pat ir tais atvejais, kai atsakovo naudojamas žymuo nėra teisės aktų nustatyta tvarka įregistruotas kaip prekių ženklas, tačiau naudojamas ženklo - parduodamų prekių ar teikiamų paslaugų atskyrimo prasme (t. y. kaip vykdomos ūkinės-komercinės veiklos – verslo – identifikatorius), todėl konstatavo, kad atsakovas naudodamas ieškovo juridinio asmens pavadinimo simbolinę dalį - žodžių junginį BALDŲ CENTRAS be kitų skiriamųjų žodžių kaip savo verslo identifikatorių pažeidė ieškovo – juridinio asmens pavadinimo savininko išimtinės teisės (CK 2.42 straipsnis).

LAT šioje byloje pažymėjo, kad kaip ir prekių ženklai, taip ir juridinių asmenų pavadinimai, priklausomai nuo juos sudarančių elementų ar elementų derinio išskirtinumo (ar atvirkščiai – neišskirtinumo), gali būti vadinamieji „stiprūs“ bei „silpnai“. Tai yra, vieni juridinių asmenų pavadinimų skiriamoji (identifikacinė) funkcija (CK 2.39 straipsnis) bus „stipresnė“, kitų – „silpnesnė“. Nuo skiriamosios funkcijos „stiprumo“ *be kita ko* priklauso kitų prekių ženklų bei juridinių asmenų

pavadinimų panašumo vertinimas, t.y. atitinkamo pramoninės nuosavybės objekto teisinės apsaugos „ribos“. Vadinamojo „stipraus“ prekių ženklo ar juridinio asmens pavadinimo (t. y. sudaryto iš išskirtinių elementų ar elementų derinio) atveju, kitų prekių ženklų ar juridinių asmenų pavadinimų panašumo vertinimas bus griežtesnis, negu prekių ženklų ar juridinių asmenų pavadinimų, sudarytų iš mažiau išskirtinių elementų ar jų derinio. Tam tikro panašumo riba, kurią bus leidžiama „peržengti“ kitiems subjektams priklausantiems prekių ženkliams ar juridinių asmenų pavadinimams, savo teises ginančio „stipraus“ bei „silpno“ prekių ženklo ar juridinio asmens pavadinimo atveju, bus skirtinga. Be to, teismas akcentavo, kad yra ne apskritai uždraudžiama kasatoriui savo veikloje naudoti žodžių junginį BALDŲ CENTRAS, bet draudžiama naudoti šį žodžių junginį be kitų skiriamųjų žodžių iškaboje prie įėjimo į vieną iš parduotuvių bei kasatoriaus bendrovės veikloje.

LAT pasisakydamas dėl domeno vardo naudojimo, nurodė, kad domeno vardas be savo tiesioginės techninės funkcijos atlieka ir bendrovės identifikavimo funkciją bei yra svarbi priemonė, padedanti ūkio subjektui reklamuoti ir realizuoti savo prekes bei paslaugas. Kadangi šioje byloje domeno vardo naudojimas kasatoriaus veikloje turėjo komercinį poveikį (domeno vardo pagalba yra pasiekiamas kasatoriaus internetinis tinklalapis, kuriame buvo skelbiama komercinio pobūdžio informacija), LAT konstatavo, kad domeno vardas buvo naudojamas ir kaip kasatoriaus vykdomo verslo identifikatorius, o tarp juridinio asmens pavadinimo ir kilusio ginčo požiūriu svarbiausios domeno vardo dalies – antrojo lygio domeno vardo „balducentras“ buvo panašumas, todėl padarė išvadą, kad asmens teisių į juridinio asmens pavadinimą pažeidimu gali būti pripažinti ir tie atvejai, kai juridinio asmens pavadinimui tapatus ar panašus domeno vardas yra naudojamas kito asmens parduodamų prekių ar paslaugų atskyrimo prasme (t. y. kaip vykdomos ūkinės veiklos – verslo – identifikatorius) (CK 2.42 straipsnio 1 dalis).

Teismas kartu šioje byloje pažymėjo, kad nustatant domeno vardo naudojimo neteisėtumą, nėra būtina nustatyti domeno vardo savininko nesąžiningumą, kadangi tai būtina tik tada, kai keliamas netinkamo nesąžiningą konkurenciją reglamentuojančių teisės normų taikymo klausimas. Taip pat teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad teisėtu interesu negali būti domeno vardo, kaip tokio, įregistravimo faktas *per se*. Domeno vardo įregistravimas gali būti nulemtas tiek teisėtu, tiek neteisėtu interesu. Pastaruoju atveju, kai yra nustatomas trečiųjų asmenų teisių ir teisėtu interesu pažeidimas (pvz., intelektinės nuosavybės teisių ar teisės į fizinio asmens vardą pažeidimas), principas „kas pirmas, tas laimi“, kuriuo yra grindžiama domenų vardų registracija, negali būti suvokiamas kaip apskritai užkertantis kelią ginčyti tokio domeno vardo tolimesnį naudojimą, tačiau teisėjų kolegija pažymėjo, kad ilgalaikis domeno vardo naudojimas galėtų lemti teisėtą interesą šį vardą ir toliau vartoti, pvz., jei būtų susiformavusi verslo subjekto klientų grupė, kuri žino ir naudoja šiuo domeno vardu bei pagrįstai tikisi juo naudotis ateityje.

## SUTARČIŲ TEISĖ

### Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl terminuotos nuomos sutarties nutraukimo ir nuostolių atlyginimo

LAT išnagrinėjo civilinę bylą dėl terminuotos nuomos sutarties nutraukimo ir nuostolių atlyginimo (Civilinės bylos Nr. 3K-3-273/2009).

Teisėjų kolegija svarstydamą klausimą, ar terminuota nuomos sutartis buvo nutraukta abipusia valia, pažymėjo, kad ta aplinkybė, kad nuomininkas grąžino nuomojamus pagal sutartį daiktus nuomotojui, kai šie veiksmai įforminti ir abiejų šalių patvirtinti rašytiniais daiktų perdavimo-priėmimo aktais, reiškia, kad šalys patvirtino nuomos pasibaigimą, nes nebeliko nuomos sutarties dalyko. Abi šalys šiais veiksmais patvirtino nuomotojo prievolės leisti naudotis daiktais nuomininkui ir šios prievolės mokėti už naudojimosi daiktais laikotarpį pasibaigimą. Teismas konstatavo, kad tai, jog išnuomotų daiktų grąžinimas atliktas sutarties šalių suderintais veiksmais patvirtina, kad nuomojamų daiktų grąžinimo nuomotojui momentas sutapo su sutarties pasibaigimu (CK 6.499 straipsnio 1 dalis). Tokiu atveju sutartis yra pasibaigusi, o sutarties nutraukimas atleidžia šalį nuo sutarties vykdymo, tačiau nepanaikina teisės reikalauti nuostolių, atsiradusių dėl sutarties nevykdymo, ir netesybų atlyginimo (CK 6.221 straipsnio 1, 2 dalys).

LAT šioje byloje pasisakydamas dėl iš nuomos sutarties vykdymo atsiradusių tiesioginių nuostolių nuomotojui atlyginimo pažymėjo, kad nuostolių kaip piniginės žalos išraiškos turi būti atlyginama tiek, kiek nukentėjęs asmuo dėl padarytos žalos prarado, nes toks atlyginimas atitiktų žalos kompensavimo funkciją. Didėsio, nei faktiškai asmens patirto žalos dydžio atlyginimas reikštų tokio asmens nepagrįstą praturtėjimą.

Kadangi šioje byloje nuostoliai buvo kildinami iš pirkimo-pardavimo sutarties, kuri buvo dvišalė, nuomininkui, kuris nebuvo šios sutarties šalimi, ši jam teisių ir pareigų nesukūrė, dėl to mokėjimo už perkamus daiktus pareiga pagal šią sutartį teko nuomotojui, kuris įsigijo išnuomotus daiktus, o ne nuomininkui (CK 6.189 straipsnio 1 dalis). Nuomininkas pagal nuomos sutartį įsipareigojo atlyginti naudoti nuomotojo įgytus daiktus, tačiau neįsipareigojo įgyti nuosavybės daiktų, kuriuos pagal sutartį turėjo pateikti nuomotojas. Atsižvelgiant į tai, Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad, nesant nuomininko prievolės mokėti už nuomotojo įgytus nuosavybės daiktus, nuomotojo šiuo tikslu sumokėta suma nelaikytina jo turėtais nuostoliais, nes pagal CK 6.247 straipsnį atlyginami tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais, nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmy (veikimo, neveikimo) rezultatu. Nagrinėjamos bylos atveju nuomotojo patirtos išlaidos įgyjant nuomojamus daiktus nuosavybės nebuvo nulemtos kaip neišvengiamas skolininko elgesio rezultatas, priešingai, nuomotojas turėjo galimybę, tačiau nesiėmė jokių veiksmy, siekdamas išvengti išlaidų.

LAT šioje byloje taip pat pasisakė ir dėl nuomotojo negautų pajamų atlyginimo. Kadangi nuomos sutartimi buvo išnuomoti geležinkelio vagonai, teismas konstatavo, jog nuomotojas neįrodė, jog dėl nuomininko veiksmy patyrė nuostolių negautų pajamų išraiška, o būdamas verslininkas, besiverčiantis krovinių gabenimu, turi galimybę išnuomoti vagonus kitiems asmenims ar juos kitaip panaudoti, todėl teismo teisėjų kolegijos vertinimu, sprendžiant dėl sutarties nutraukimo nuomotojo prašomų priteisti negautų pajamų atlyginimo reikšminga aplinkybė yra tai, kad sutartis nutraukta abiejų šalių valia (šalių patvirtintais vagonų priėmimo-perdavimo aktais), dėl to nutraukus sutartį bet kuri šalis negali pagrįstai tikėtis gauti ateityje pajamų iš nebegaliojančios sutarties vykdymo. Netiesioginiai nuostoliai (negautos pajamos) atlyginami tik atsižvelgiant į jų buvimo realumą. Be to, pažymėjo, kad nuomotojo nurodytos negautos pajamos kyla ne iš skolininko neteisėtų veiksmy, o iš sutarties šalių teisėtų veiksmy, kuriais šalys nutraukė sutartį, taigi nuomotojo nurodytos negautos pajamos nelaikytinos dėl nuomininko veiksmy atsiradusiais nuostoliais.

## VIEŠIEJI PIRKIMAI

### Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl subjektų, turinčių teisę ginčyti viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumą

LAT išnagrinėjo civilinę bylą dėl viešojo pirkimo neskelbiamų derybų būdu pripažinimo neteisėtu ir negaliojančiu (Civilinės bylos Nr. 3K-3-252/2009).

Teisėjų kolegija šioje byloje nagrinėjo klausimą dėl subjektų suinteresuotumo viešųjų pirkimų metu ir jų teisės ginčyti viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumą.

LAT šioje byloje pirmiausia pasisakė dėl teisminės gynybos principo ir pažymėjo, kad teisminės gynybos prieinamumo ir universalumo principus civiliniame procese reglamentuoja CPK 5 straipsnio 1 dalis, o pagal šią proceso teisės normą teisę į teisminę gynybą turi asmuo, kurio teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti ar ginčijami. Joje numatyta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą. Be to, pagal šią teisės normą suinteresuotas asmuo turi teisę kreiptis į teismą ne bet kokia, o būtent įstatymų nustatyta tvarka.

Nagrinėdamas klausimą, kas gali apskųsti viešojo pirkimo procedūras, LAT pažymėjo, kad viešojo pirkimo apskundimo procedūras reglamentuoja tiek nacionalinė, tiek Europos Bendrijos teisė. Teisėjų kolegija nurodė, kad Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-471 redakcija) 120 straipsnio, reglamentuojančio ginčų dėl perkančiosios organizacijos veiksmy ar priimtų sprendimų nagrinėjimą, 1 dalyje nustatyta, kad tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, turi teisę iki pirkimo sutarties sudarymo pareikšti pretenziją perkančiajai organizacijai dėl perkančiosios organizacijos veiksmy ar priimtų sprendimų. Šio įstatymo 122 straipsnio, reglamentuojančio ieškinio pateikimą ir išnagrinėjimo terminus, 1 dalyje subjektu, turinčiu teisę kreiptis su ieškiniu į teismą, įvardijamas tiekėjas. Remiantis VPI 2 straipsnio 26 punktu, tiekėjas – kiekvienas ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis juridinis asmuo, viešasis juridinis asmuo ar tokių asmenų grupė – galintis pasiūlyti ar siūlantis prekes, paslaugas ar darbus. Remiantis to paties straipsnio 5 punktu, dalyviu pripažįstamas tiekėjas, pateikęs pasiūlymą. Todėl LAT padarė išvadą, kad VPI V skyriaus nuostatomis gali remtis ne tik viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantis subjektas, bet ir subjektas, kuris formaliai jose nedalyvavo, t. y. ne tik pirkimo objektą pasiūlęs subjektas (dalyvis), bet ir galintis tokį objektą pasiūlyti (tiekėjas) asmuo, bet dėl vienu ar kitu priežastimi to nepadaręs.

LAT atkreipė dėmesį, kad aukščiau minėtas nacionalinis reglamentavimas atitinka ir Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris yra ar buvo suinteresuotas, kad su juo būtų sudaryta nagrinėjama viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo gali arba galėjo patirti žalą, nepaisant galimybės gauti nuostolių atlyginimą, nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškia savo valią, galinčią sukelti teises pasekmes. Be to, tam, kad galima būtų pasinaudoti perkančiosios organizacijos sprendimų, priimtų iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, peržiūrėjimo procedūromis, užtenka parodyti teisinį suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu, o toks teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu nebūtinai sietinas su formaliu dalyvio ar kandidato statusu.

Atsižvelgdamas į tai, LAT pažymėjo, kad sprendžiant asmenų procesinio subjektiškumo klausimą ne tik subjekto, galinčio patenkinti perkanciosios organizacijos poreikius, statusas, bet ir jo teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutartimi yra teisiškai reikšmingas. Dėl to teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, privalo visada įvertinti, ar toks subjektas yra suinteresuotas skundžiamos viešojo pirkimo sutarties sudarymu, įskaitant ir tuos atvejus, kai, pripažinus skundžiamą sutartį negaliojančia, jis pagrįstai galėtų tikėtis, kad iš naujo vykdomos viešojo pirkimo procedūros leis jam konkuruoti su kitais tiekėjais dėl naujos viešojo pirkimo sutarties sudarymo.

Teisėjų kolegija šioje byloje konstatavo, kad pagal įstatymuose įtvirtintą teisinį reglamentavimą teisę ginčyti kasatoriaus ginčijamą viešąjį pirkimą turi tiekėjai, kurie gali ir teikia Vilniaus miesto savivaldybės administracijos nusipirkta paslaugas ir viešojo pirkimo procedūrų apskundimo procese gali įrodyti teisinį suinteresuotumą dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Šioje byloje teismai pagrįstai konstatavo, kad kasatorius neturi tiekėjo statuso. Pagal bylos duomenis kasatorius nei teikia statinių ar kitų konstrukcijų techninių savybių, jų griūties priežasčių ekspertinį vertinimą, nei turi teisinį suinteresuotumą viešojo paslaugų pirkimo sutarties, kurią neskelbiamų derybų būdu sudarė ieškovai, kaip tokios sudarymu. Be to, bylos duomenys suponuoja išvadą, kad kasatoriaus tikrasis tikslas yra ne apsaugoti ir ne atkurti neva pažeistą teisinę tvarką, o kvestionuoti ginčijamos viešojo pirkimo sutarties rezultatą – Statinio ekspertizės akto išvadas. Nors kasatoriui ir svarbus viešojo pirkimo sutarties rezultatas – Statinio griūties ekspertizė – dėl kurio jam gali kilti civilinė atsakomybė atlyginti nuostolius, VPI V skyriaus nuostatų prasme jis negali būti laikomas suinteresuotu viešojo pirkimo sutarties sudarymu.

Teisėjų kolegija šioje byloje taip pat pažymėjo, kad jeigu VPI nustatyta normatyvinė tvarka būtų aiškinama ir taikoma priešingai, iškiltų grėsmė teisinės sistemos stabilumui ir teisinio saugumo principui, nes pripažinus neribojamą laisvę paduoti ieškinius ginčijant viešojo pirkimo procedūras, kiltų grėsmė viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo specifiškumui ir stabilumui: tokiu atveju tiek perkancioji organizacija, tiek viešojo pirkimo konkurso laimėtoju pripažintas tiekėjas niekada (ieškinio senaties ribose) nebūtų užtikrinti sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo nepertraukiamumu, nes visi subjektai, parodę netiesioginį ryšį su ginčijamomis viešojo pirkimo procedūromis, galėtų jas kvestionuoti.

## Europos sąjungos teisės naujienos

### ENERGETIKA

#### Priimti vidaus energetikos rinką stiprinantys teisės aktai

2009 m. birželio 25 d. buvo priimtas teisės aktų paketas, skirtas Europos Sąjungos vidaus energetikos rinkai stiprinti. Naujai priimtais teisės aktais taip pat siekiama suteikti daugiau apsaugos vartotojams, garantuoti mažesnes energijos kainas bei skatinti konkurenciją tarp tiekėjų.

Priimant vidaus energetikos rinkai skirtą teisės aktų paketą siekta tokių pagrindinių tikslų:

- (i) Užtikrinti, efektyvią energetikos sektoriaus reguliavimo priežiūrą – tokią priežiūrą vykdys tik tikrai nepriklausomos nacionalinės institucijos bei, esant tam tikriems tarpvalstybiniais klausimams, specialiai steigiama Europos Sąjungos agentūra dėl bendradarbiavimo su nacionaliniais energetikos reguliuotojais;
  - (ii) Padidinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir investicijas į naują Europos perdavimo sistemos operatorių tinklą
- (iii) Skatinti solidarumą tarp valstybių narių – valstybių narių energetikos rinkos bus kuo glaudžiau susiejamos, kad būtų įmanoma padėti kitoms valstybėms narėms jose kilus energijos tiekimo sutrikimams;
  - (iv) Atskirti energijos gamybą ir pardavimą nuo energijos perdavimo – siekiama išvengti situacijos, kai įmonės, dalyvaujančios tiek energijos gamyboje, tiek jos perdavime, pradeda piktnaudžiauti savo padėtimi;
  - (v) Didinti skaidrumą energijos tiekimo atžvilgiu – vartotojams bus garantuojama teisė gauti informaciją, padidės pasitikėjimas tiekėjais, tikimasi išvengti manipuliavimo rinka atvejų;
  - (vi) Vartotojų teises paversti centriniu rinkos elementu – valstybėms narėms sukuriama platūs įpareigojimai dėl ypač pažeidžiamų vartotojų apsaugos;
  - (vii) Iki 2020 m. bent 80 procentų vartotojų įdiegti „protinga“ energijos suvartojimo matavimo sistemą – skaitikliai turi aiškiai informuoti vartotojus apie jų suvartojamą energijos kiekį.

Minėtą teisės aktų paketą sudaro: Reglamentas, įsteigiantis Europos Sąjungos agentūrą dėl bendradarbiavimo su nacionaliniais energetikos reguliuotojais, Elektros direktyva, pakeičianti 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir tarybos Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, Dujų direktyva, pakeičianti 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir tarybos Direktyvą 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, Elektros reglamentas, pakeičiantis 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl priegios prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų ir Dujų reglamentas, pakeičiantis 2005 m. rugsėjo 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų.

Šie teisės aktai Europos Sąjungos Oficialiajame leidinyje bus paskelbti 2009 m. rugpjūčio mėnesį ir įsigalios po 20 dienų po jų paskelbimo, tačiau bus pradėti taikyti praėjus 18 mėnesiui po jų įsigaliojimo dienos. Minėtas Elektros direktyvą ir Dujų direktyvą valstybės narės taip pat dar turės per 18 mėnesių perkelti į nacionalinę teisę.

### KONKURENCIJOS TEISĖ

#### Europos Bendrijų Teisingumo teismas pasisakė dėl įmonių suderintų veiksmų, kaip konkurencijos teisės pažeidimo, nustatymo

Europos Bendrijų Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) 2009 m. birželio 4 d. priėmė prejudicinį sprendimą Nr. C–8/08 byloje, kuriame pasisakė dėl Europos Bendrijos steigimo sutarties (toliau – EB sutartis) 81 straipsnio 1 dalies. Į Teisingumo Teismą kreipėsi Nyderlandų teismas, nagrinėdamas ginčą tarp keturių judriojo telefono ryšio paslaugas teikiančių operatorių ir Nyderlandų konkurencijos tarnybos dėl pastarosios minėtoms įmonėms skirtų baudų už EB sutarties 81 straipsnio pažeidimus.

Nyderlanduose penkių didžiausių judriojo telefono ryšio paslaugas teikiančių operatorių rinkos dalys atitinkamai sudarė 10,6 %, 42,1 %, 9,7 %, 26,1 % ir 11,4 %. Sukurti šeštą judriojo telefono ryšio tinklą buvo neįmanoma, nes nebebuvo išduodamos naujos licencijos. Taigi patekti į judriojo telefono ryšio paslaugų rinką buvo galima tik sudarius susitarimą su

vienu ar keliais iš šių penkių operatorių. 2001 m. birželio 13 d. įvyko judriojo telefono ryšio paslaugas Nyderlandų rinkoje teikiančių operatorių atstovų susitikimas, kuriame buvo kalbėta apie standartinio abonementų platintojų atlyginimo sumažinimą nuo 2001 m. rugsėjo 1 d. Per šį susitikimą jo dalyviai taip pat pasikeitė tam tikra konfidencialia informacija. Konkurencijos tarnyba konstatavo, kad operatoriai pažeidė EB sutarties 81 straipsnį. Apeliacinį skundą nagrinėjantis teismas su prejudiciniais klausimais kreipėsi į Teisingumo Teismą, kuris pasisakė dėl tokių EB sutarties 81 straipsnio taikymo aspektų:

- (i) Suderintais veiksmais siekiama antikoncepcinio tikslo EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, jei jais trukdoma, ribojama arba iškraipoma konkurencija bendroje rinkoje. Nėra būtina, kad konkurencija būtų realiai trukdoma, ribojama ar iškraipoma ar kad būtų tiesioginis ryšys tarp šių suderintų veiksmų ir prekių ar paslaugų kainų. Konkurentų pasikeitimu informacija siekiama antikoncepcinio tikslo, jei šis pasikeitimas gali pašalinti netikrumą dėl planuojamo suinteresuotųjų įmonių elgesio.
- (ii) Nagrinėdamas priežastinį ryšį tarp rinkoje veikiančių įmonių veiksmų suderinimo ir jų elgesio rinkoje, kuris būtinas suderintiems veiksams EB 81 straipsnio 1 dalies prasme konstatuoti, nacionalinis teismas turi taikyti Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtintą priežastinio ryšio prezumpciją, pagal kurią įmonės, jei jos toliau veikia rinkoje, atsižvelgia į informaciją, kuria buvo pasikeista su konkurentais.
- (iii) Jeigu veiksmus suderinusi įmonė toliau veikia atitinkamoje rinkoje, priežastinio ryšio tarp veiksmų suderinimo ir šios įmonės elgesio rinkoje prezumpcija taikoma net tuomet, kai veiksams suderinti buvo skirtas tik vienas suinteresuotųjų įmonių susitikimas.

## Strateginių partnerių Baltarusijoje VLASOVA MIKHEL&PARTNERS kontoros naujienos

- Birželio 2 d. priimtas potvarkis Nr. 276 numato, kad visiems licencijuotiems bankams leidžiama priimti žemės sklypus ir žemės sklypų nuomos teises kaip užstatą. Iki tol tai buvo leidžiama 18-kai iš 31 Baltarusijos bankų.
- 2009 m. birželio 9 d. Baltarusijos, Rusijos Federacijos ir Kazachstano ministrai pirmininkai patvirtino vieningo muitų tarifo projektą ir nusprendė, kad minėtos šalys į Pasaulio prekybos organizaciją stos kaip bendra muitų teritorija. Vyriausybės vadovai pažymėjo, kad pastaraisiais metais stojimo į PPO tvarka ėmė kliudyti trijų šalių integracijai. Taigi buvo nuspręsta informuoti PPO apie ketinimą pradėti derybas dėl Baltarusijos, Rusijos Federacijos ir Kazachstano muitų sąjungos prisijungimo prie PPO.
- Priimta keletas teisės aktų, kuriais siekiama liberalizuoti kainodarą: 2009 m. birželio 8 d. Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 752 panaikintas skalbyklų, cheminių valyklų ir pan. Paslaugų bei tam tikrų prekių kainodaros valstybinis reguliavimas; 2009 m. birželio 10 d. Ministrų

Tarybos nutarimu Nr. 757 prekių, kurioms nustatomos minimalios eksporto kainos, sąrašas sutrumpintas nuo 29 iki 12 pavadinimų.

- Birželio 25 d. Baltarusijos Respublikos Prezidentas priėmė potvarkį Nr. 331, kuriuo siekiama plėtoti vertybinių popierių rinką. Šiuo potvarkiu numatoma, kad teisių į Baltarusijos rezidentų išleistus vertybinius popierius apskaitą gali vykdyti nerezidentai, bei atšaukiami tam tikri depozitoriumų valdytojų veiklos apribojimai (teisė vykdyti maklerio veiklą ar turėti akcijų). Potvarkiu taip pat nustatoma pareiga emitentui, emitento vykdomiesiems pareigūnams ir kitiems asmenims, kurie turi prieigą prie konfidencialios informacijos apie emitentą, neatskleisti trečiosioms šalims informacijos, susijusios su tokio emitento akcininkų registru.
- 2009 m. birželio 26 d. Baltarusijos Respublikos Prezidentas išleido įsaką Nr. 8, kuriuo pakeistas privatizavimo proceso reguliavimas. Įsaku numatoma emitento pirmumo teisė įsigyti jo akcininkų parduodamų akcijų, taip pat numatomas papildomas disponavimo akcijomis, kurioms iki šiol taikomas moratoriumas, metodas – pardavimas kitiems akcininkams (išskyrus akcines bendroves).
- 2009 m. birželio 11 d. Baltarusijos ūkio ministro pavaduotojas p. Oleg Melnikov pateikė įstatymo projektą dėl Baltarusijos civilinio kodekso pakeitimų ir papildymų. Šiuo įstatymo projektu siekiama susisteminti unitarinių įmonių veiklą.

Projektas išlaiko galiojančias nuostatas dėl unitarinės įmonės, kaip vienos pagrindinių komercinės organizacijos formų respublikoje, teisinės padėties. Šalia to, siūloma sureguliuoti eilę klausimų, kurie anksčiau nebuvo reglamentuoti civiliniame kodekse. Įstatymo projekte numatoma, kad unitarinė įmonė galės būti kuriama įsteigiant naują arba reorganizuojant jau veikiančią juridinį asmenį. Taip pat apibrėžiama, kas gali būti unitarinės įmonės steigėju. Įstatymo projektas įtvirtina unitarinės įmonės turto savininko fizinio asmens teisę betarpiškai vykdyti vienvaldžio ir vykdomojo įmonės organo funkcijas.

Projektu siūloma reglamentuoti unitarinės įmonės turto savininko teises unitarinės įmonės sukūrimo, valdymo, reorganizacijos ir likvidavimo klausimais, aiškiai apibrėžiama, kad unitarinės įmonės turto savininko nuosavybės teisė apims teisę į gaminius, pajamas ir unitarinės įmonės turtą. Taip pat pateikiamas platesnis galimas veiksmų algoritmas asmenims, kurie įgavo nuosavybės teisę į unitarinės įmonės turtą: kaip papildoma veiksmų galimybė atsiranda nuostata, kad parduodama unitarinė įmonė traktuojama kaip turtinis kompleksas.

Įstatymo projektas turėtų užtikrinti Baltarusijos civilinio kodekso atitikimą dekretui dėl ūkio subjektų valstybinio registravimo ir likvidavimo bei kitiems norminiams teisės aktams. Įstatymo projektas priimtas per pirmąjį svarstymą.

*Ši teisės aktų apžvalga yra tik informacinio pobūdžio ir pilnai neatspindi visų teisinio reglamentavimo aspektų. Dėl išsamios konsultacijos teisiniais klausimais prašome kreiptis į mūsų kontorą telefonais: (8 5) 251 44 44, (8 5) 251 44 45.*